

Momslabyrinten

– så tar vi oss ur den

december 2024

företagarna

Företagarna företräder 60 000 företagare och har 2 000 förtroendevalda. Vi erbjuder nätverk, kunskap och praktisk hjälp samt driver utvecklingen för ett bättre företagsklimat, så att företagare får rätt förutsättningar för att kunna utveckla sin verksamhet och nå sina mål.

INNEHÅLL

Sammanfattning	4
Inledning	5
Momsens historia i Sverige	6
Varför beskatta konsumtion?	8
Momssatser i Sverige	9
Momssystemet i EU	10
Pågående momsreform i EU	11
Tidigare förslag om förändringar av momsen	12
Momsreglerna upplevs som krångliga	16
Exempel på momskrångel och oklara gränsdragningar	19
Utgångspunkter för en momsreform	21
Förslag till en momsreform	25
Källor	27

Rapportförfattare

Patrick Krassén
skattepolitisk expert,
Företagarna

SAMMANFATTNING

Mervärdesskatten (momsen) är en stor intäktskälla för staten. Samtidigt är den en källa till stora administrativa kostnader, krångel och oförutsebarhet för de företag som är ålagda att sköta uppbörden.

Tre av tio småföretagare anger i Företagarnas undersökning att momsreglerna innebär krångel och administrativ börda i ganska eller mycket hög utsträckning. I synnerhet moms vid gränsöverskridande handel och differentierade momssatser pekas ut som källor till administrativ börda.

Momsreglerna anges också återkommande som det största tillväxthindret för företag i de undersökningar som NNR och SKOP årligen genomför. Störst börda innebär reglerna för mikro- och småföretag.

Flera förändringar har skett av momssystemet de senaste åren, bland annat införandet av en ny moms med förändrad struktur. Många skevheter och gränsdragningsproblem kvarstår trots detta.

Det råder relativt bred enhetlighet bland akademiskt grundade bedömare att enhetlig moms är ett eftersträvanvärt mål. Enhetlighet var också det uttalade målet vid skattereformen 1991. De olika momssatserna, liksom att vissa varor och tjänster är undantagna från moms, leder till krångel och upplevelse av orättvisa bland många företagare.

Momsen har inte varit en lika politiskt konfliktbetonad skatt som många andra skatter. Detta ger vid hand att en större reform av moms skulle kunna genomföras blocköverskridande, med bred parlamentarisk representation.

En stor majoritet av småföretagare vill se, vid en reform av momssystemet, att de totala momsintäkterna blir lägre, eller i alla fall oförändrade. Enbart sju procent vill se höjda totala momsintäkter.

Momsen är starkt harmoniserad på EU-nivå, men Sverige är inte helt bakbundet av EU:s mervärdesskattedirektiv. Givet de pågående omfattande reformer av EU:s momsregler är det ett passande läge för Sverige att i samband med implementeringen av nya EU-regler genomföra en heltäckande reform av även de befintliga inhemska momsreglerna.

MOT BAKGRUND AV OVANSTÅENDE FÖRESLÅR FÖRETAGARNA ATT:

- En utredning om en större reform av mervärdesskatten initieras.
- Inriktningen för en sådan reform ska primärt vara att åtgärda de gränsdragningsproblem som orsakar oförutsebarhet och krångel, inte att ändra momsregler eller momssatser i syfte att gynna viss konsumtion eller vissa väljargrupper.
- Målsättningen i reformen bör vara färre skattesatser än i dag.
- Möjligheten att bredda momsbasen bör utredas, med inriktning att omfatta större del av Sveriges ekonomi än i dag.
- Reformen ska vara intäktsneutral, eller leda till lägre skatteintäkter från moms på de sektorer som i dag är momsbelagda.
- Omsättningsgränsen för momsplikt ska höjas – där den kommande möjligheten i EU:s nya regelverk till en betydligt högre nivå än Sverige har i dag kan utnyttjas.

INLEDNING

För många företag, företagare och hushåll är skatten den största utgiften man har. Att pengar tas från individer och företag innebär att deras utrymme att bestämma om sina investeringar och sin konsumtion minskar.

Dessutom finns ett antal kostnader förknippade med skatter. Företag måste lägga tid och resurser på att redovisa och betala in skatterna. Staten måste lägga stora resurser på skattemyndigheter och skattekontrollen. Därtill kommer kostnader för informationsinsatser, indrivande av skatteskulder och domstolsprocesser.

Detta är dock endast de synliga kostnaderna. Skatter innebär ekonomiska dödviktsförluster, genom att pengar inte läggs på det som människor och företag mest vill att pengar ska gå till. Ett krångligt skattesystem med dålig förutsebarhet för de skattskyldiga om hur de kommer att bli beskattade, innebär dessutom osynliga kostnader i form av tid som måste läggas på att tolka regler och att aktörer i affärlivet måste ta höjd i affärerna för oväntade skatteutslag. Det kan också avskräcka entreprenörer från att satsa på nya projekt, att investera i sina verksamheter och att anställa.

Skatterna är alltså en mycket viktig faktor i samhällsekonomin och den moderna statens funktion. Hur mycket skatt staten tar in avgör i hög grad statens makt, och skatterna kan fungera som ett ekonomiskt-politiskt verktyg för att till exempel hantera konjunktursvängningar från politiskt håll. Genom att vara en central del av höger-vänster-skalan i politiken under efterkrigstiden har skatterna också varit en av de viktigaste frågorna i partipolitiken.

Under andra halvan av 1900-talet införde många västerländska länder konsument-skatte i olika former. I vissa länder utformades de som skatter enbart på slutförsäljning (*sales tax*). Så skedde även från början i Sverige, men de flesta länder - däribland Sverige - har sedermera infört mervärdesskatter. Den svenska mervärdesskatten är utformad så att den tas ut i varje led, men att avdragsrätt ges för momsen i producentledet, och att slutkonsumenten blir den som ytterst bär skattebördan för momsen.

Syftena med moms kan vara flera. Ett är rent fiskalt – det är en intäktskälla för staten. Ett annat är handlingsstyrande: att främja viss konsumtion mer än annan, genom differentierade momssatser. Relaterat till detta kan differentierade momssatser användas för att gynna vissa grupper utifrån deras konsumtionsmönster.

Moms ses av många nationalekonomer som en förhållandevis ”bra” skatt, i det att den har mindre skadliga effekter på för ekonomin viktiga faktorer, så som utbildning och investeringar. Genom att momsen slås samman med priset på varan eller tjänsten exklusive moms, och priset för konsumenten presenteras inklusive momsen, blir momsen till en ”dold” skatt – som färre konsumenter därmed upprörs över, än om man exempelvis behövde erlagga momsen genom en separat transaktion.

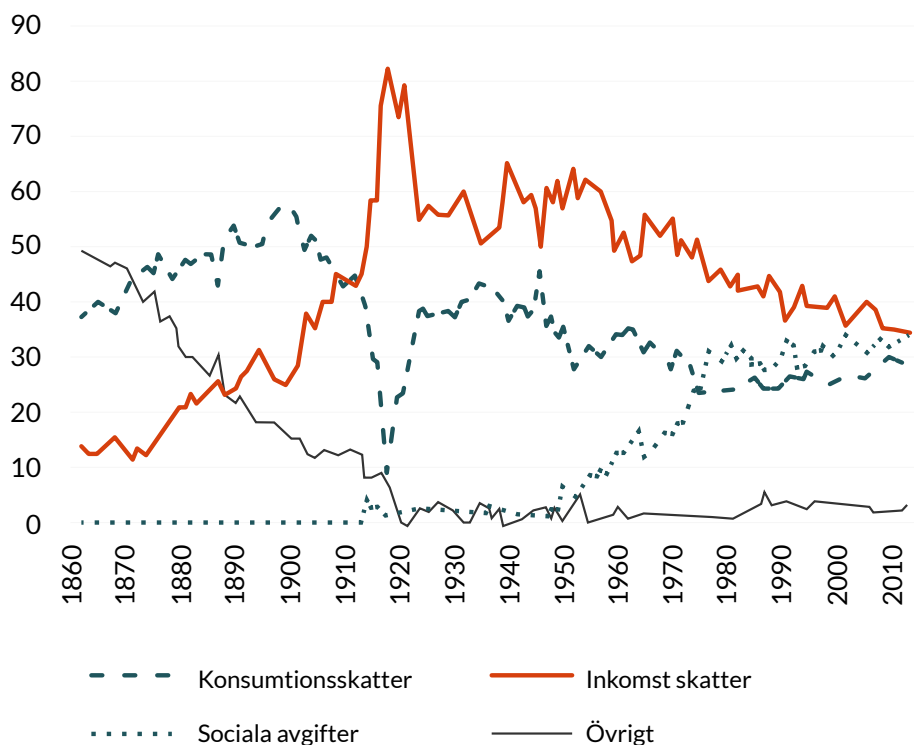
Samtidigt visar upprepade studier att momsen är en källa till administrativ börda, krångel, gränsdragningsproblem och oförutsebarhet för många företagare. Företag är skyldiga att betala in moms till staten, trots att momsen som skatt sett är avsedd att bäras av slutkonsumenten. Företagare är således obetalda uppbördsmän för momsen – därtill med straffansvar om fel görs.

I denna rapport gör Företagarna en genomgång av momsens historia i Sverige, tar upp ett antal pågående utredningar med förslag till förändringar, beskriver momsens harmonisering på EU-nivå och vilka förändringar som kan förväntas de kommande åren, belyser de problem som företag och entreprenörer ser med momsen, och ger förslag till en större reform av Sveriges momssystem.

MOMSENS HISTORIA I SVERIGE

Innan det moderna skattesystemet växte fram, under tidigt 1900-tal, var tullintäkter (som sorterar som en konsumtionsskatt) den viktigaste intäkten för svenska staten, liksom för andra europeiska länder. Även andra former av konsumtionsskatter och skatt på mark utgjorde stor del av skattebasen under andra halvan av 1800-talet (se graf nedan). Vid tiden runt första världskriget sjönk betydelsen av konsumtionsskatter. I stället ökade statens intäkter från inkomstskatter kraftigt. Sedan mitten av 1900-talet har direkta inkomstskatter minskat som andel av intäkterna, och sociala avgifter (som indirekt är en skatt på arbete) ökat kraftigt.

Figur 1. Fördelningen av totala skatteintäkter, 1862-2013 (%)

Henrekson och Stenkula, 2015

Skatterna delas grovt in i tre kategorier: inkomstskatter, kapitalskatter och konsumtionsskatter. I inkomstskatter bör även det som kallas sociala avgifter eller arbetsgivaravgifter/egenavgifter inräknas, eftersom de belastar löntagares inkomst. Löneinkomster och inkomster från näringsverksamhet behandlas likartat skattemässigt på vissa sätt, men olika på andra sätt – exempelvis betalar näringsidkare själva in sina egenavgifter. Bolagsskatten är också en form av inkomstskatt, även om den inte belastar en fysisk person direkt.

Konsumtionsskatter kan vara relativt generella, som försäljningsskatt eller mervärdesskatt (moms), eller riktade mot vissa specifika varor genom punktskatter, som alkohol- och tobaksskatter, koldioxidskatt och energiskatt. Mervärdes- och punktskatterna är, till skillnad från andra skatter, harmoniserade inom EU, både sett till skattebas och möjliga skattenivåer.

Vid samma tid som inkomstskatterna började öka i betydelse i det svenska skattesystemet, började även den offentliga sektorns utgifter som andel av BNP att öka. Från introduktionen av moms år 1969 och de samtidiga skarpa höjningarna av arbetsgivaravgifterna och bolagsskatten under 1970-talets början och framåt, kom både de offentliga åtagandena och skattetrycket att utökas.

Föregångaren till momsen var den allmänna varuskatten, eller omsättningsskatten ("omsen"), som infördes under andravärldskriget för att finansiera de ökade statliga utgifterna. Skattesatsen var då fem procent. Efter kriget avskaffades omsättningsskatten, men återinfördes 1960 i syfte att balansera statsbudgeten. Skattesatsen var då fyra procent, men höjdes gradvis till tio procent under de följande sju åren. När "omsen" 1969 ersattes med moms, innebar det en övergång från beskattning enbart i konsumentledet till en allmän mervärdesskatt som togs ut i alla led. 1969 var skattesatsen cirka elva procent, men höjdes påtagligt 1971 och har gradvis höjts sedan dess. Det är en del av en internationell trend. Vid tiden då Sverige införde moms hade bara ett tiotal länder i världen momssystem; i dag har uppemot 170 länder moms.

I början av 1990-talet genomförde Sverige en omfattande skattereform, ofta benämnd "Århundradets skattereform". Reformen hade föregåtts av flera större utredningar om skattesystemet under 1980-talets senare år, och genomfördes efter förhandlingar mellan Socialdemokraterna och dåvarande Folkpartiet. Några av de viktigaste förändringarna var en breddning av skattebaserna genom avskaffande av ett antal undantag, dual inkomstbeskattning (förvärvsinkomster beskattas enligt progressiv skala och kapitalinkomster proportionellt), höjda energiskatter, höjd fastighetsskatt och införande av koldioxidskatt. F-skattesystemet för enskilda näringsidkare infördes, de särskilda skattereglerna för fåmansföretagare (3:12-systemet) likaså. Förmögenhetsskatten på onoterade aktier avskaffades. Momssatsen höjdes till 25 procent och breddades till fler delar av ekonomin.¹

Kort efter skattereformen infördes sänkt moms på mat, som senare har utökats till kultur, reparationer med mera (se vidare nedan). Den progressiva skatten skärptes genom införande av ett ytterligare steg i skatteskalen för förvärvsinkomster, det som kallades värnskatten. Den i skattereformen avtalade uppindexeringen av brytpunkten för statlig inkomstskatt slopades likaså. Under 1990-talet ändrades också 3:12-systemet ett stort antal gånger, och skattereduktion infördes för pensionsavgiften. Under 2000-talet följde än fler förändringar av skattesystemet.

¹ Bergstrand (red.), 2014; Henrekson, 2022

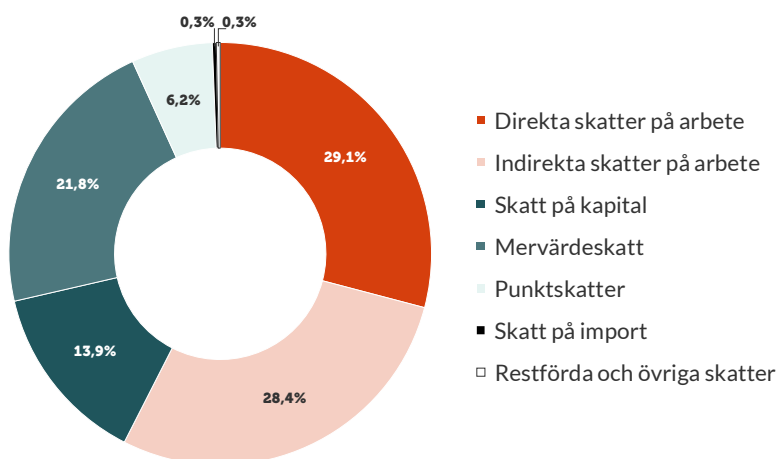
Varför beskatta konsumtion?

Momsen är som nämnts en skatt på konsumtion, men som läggs på mervärdet som skapas i varje led i transaktionen och som ska betalas in av företag och andra aktörer. I juridisk mening är alltså företag skattskyldiga, men i ekonomisk mening ska den slutliga skattebördan – genom att avdragssystemet medför att kostnaden ”rullas framåt” i producent- och leverantörskedjan – träffa konsumenten.

Konsumtion är ur nationalekonomiskt perspektiv att betrakta som en stabil skattebas. All inkomst som människor tjänar kommer vid någon tidpunkt att användas för konsumtion. I någon mån kan konsumtionsmönster fluktuera från ett år till nästa, men över tid och sett till hela befolkningen är konsumtionen relativt stabil – och, kanske viktigast: Det är en svåröflyttad skattebas. Kapital, som jämförelse, är lättörligt, och därmed svårare att beskatta högt; det mesta av medborgarnas konsumtion sker i det egna landet, vilket gör det lättare att beskatta. Fordon och fastigheter är liknande ”stabila” skattebaser, som svårigen kan flyttas.

I dag står momsen för knappt 22 procent av statens totala skatteintäkter. Det är lite högre än genomsnittet för OECD-länderna, som är 20,8 procent.

Figur 2. Skatteintäkter per skatt i Sverige, 2023

Källa: ESV/Ekonomifakta

Samtidigt finns betydande fördelningspolitiska dilemman i konsumtionsbeskattning. Moms är närmast till sin natur regressiv sett till inkomsteffekt² – en låginkomsttagare som betalar 25 procent moms på sina matinköp får därigenom betala större del av sin disponibla inkomst i konsumtionsskatt än en höginkomsttagare som köper samma varukasse.

Av bland annat denna anledning har differentierade momssatser införts. Kort efter skattereformen 1991 sänktes momsen på livsmedel från 25 till 12 procent. Detta motiverades av hänsyn till låginkomsttagargrupper, men även grupper så som pensionärer och barnfamiljer, som lägger stor del av sin disponibla inkomst på matinköp. I grunden var detta politiska avvägningar för att gynna vissa väljargrupper.

² Så länge momsen är proportionerlig – förslag har funnits om progressiv mervärdesskatt, t.ex. från IMF.

I andra fall har sänkt moms använts som en form av omvänd punktbeskattning, för att främja viss typ av konsumtion. De lägre momssatserna på exempelvis kultur och reparationer motiverades uttryckligen med att staten ville främja sådana köp. Därtill är vissa verksamheter helt undantagna från moms, av olika skäl.

Momssatser i Sverige

Sverige har tre olika momssatser: normalskattesatsen på 25 procent, och två lägre momssatser, på 12 respektive sex procent. Därtill är ett antal verksamheter undantagna från momsplikt eller har 0 i momssats.

Tolv procents moms tas ut för bland annat försäljning av livsmedel, restaurang- och cateringtjänster, camping, hotell o. dyl. och vissa reparationer.

Sex procents moms läggs på bland annat entréavgifter till teater- och balettföreställningar, upplåtelse av upphovsrätt till litterära eller konstnärliga verk, böcker och tidningar, idrottsaktiviteter och evenemang, noter, cirkus, teater, opera, entréavgifter till museum och persontransporter.

Undantaget från moms är exempelvis artisters framträdande inför publik, försäljning av egna konstverk (upp till 300 000 kronor per år, över det gäller tolv procent), offentliga bibliotek, uthyrning eller försäljning av fastighet, vårdtjänster, social omsorg, vissa utbildningstjänster, stora delar av bank- och finansverksamhet, och värdepappershandel.

Företag och andra juridiska personer med låg omsättning kan välja om de vill omfattas av momsplikt eller inte. Denna omsättningsgräns har höjts de senaste åren, från 30 000 kronor till 90 000 och mest nyligen till 120 000 kronor. De flesta länder i EU har högre gränsvärden, i många fall betydligt högre. Vilken omsättningsgräns en medlemsstat får tillämpa slås fast i en bilaga till mervärdesskattedirektivet, där Sveriges gräns är satt till 10 000 ecu (motsvarande euro).

MOMSSYSTEMET I EU

De differentierade skattesatserna skiljer sig åt mellan olika EU-länder. Nedan redovisas de nu gällande olika skattesatserna för respektive land. Normalskattesatsen måste vara minst 15 procent. Därtill får två lägre skattesatser tillämpas, på minst fem procent, på 24 olika varor och tjänster som anges i bilaga till mervärdesskattedirektivet. En del länder tillämpar en "superreducerad" extra låg skattesats på under 5 procent för ett begränsat antal varor och tjänster, och även en nollskattesats är tillämplig i vissa fall. Därtill finns vissa befintliga specialavvikelser och övergångsregler i särskilda länder som har godtagits av EU.

Tabell 1.

LAND	NORMAL	LÅG	EXTRA LÅG
Österrike	20%	10%, 13%	-
Belgien	21%	6%, 12%	-
Bulgarien	20%	9%	-
Cypern	19%	5%, 9%	-
Tjeckien	21%	12%, 15%	-
Tyskland	19%	7%	-
Danmark	25%	0%	-
Estland	22%	9%	-
Grekland	24%	6%, 13%	-
Spanien	21%	10%	-
Finland	25,5%	10%, 14%	-
Frankrike	20%	5,5%, 10%	2,1%
Kroatien	25%	5%, 13%	-
Ungern	27%	5%, 18%	-
Irland	23%	9%, 13,5%	-
Italien	22%	5%, 10%	4%
Litauen	21%	5%, 9%	-
Luxembourg	17%	8%	3%
Lettland	21%	5%, 12%	-
Malta	18%	5%, 7%	-
NL	21%	9%	-
Polen	23%	5%, 8%	-
Portugal	23%	6%, 13%	-
Rumänien	19%	5%, 9%	-
Sverige	25%	6%, 12%	-
Slovenien	22%	5%, 9,5%	-
Slovakien	20%	10%	-

I OECD är den genomsnittliga normalskattesatsen i mervärdesskatt 19,3 procent.

Pågående momsreform i EU

EU har beslutat att genomföra förändringar i sitt system för mervärdesskatt för små och medelstora företag från 1 januari 2025. Dessa reformer syftar till att förenkla momsplikter, minska administrativa bördor och underlätta för småföretag som verkar i flera EU-länder.

En central del av förändringarna är införandet av ett nytt EU-gemensamt tröskelvärde, på 100 000 € av leveranser som en skattskyldig person gör inom hela EU under ett kalenderår, vilket gör det möjligt för småföretag att inte behöva momsregistrera i andra EU-länder, under vissa villkor. Detta gäller det totala årliga värdet.

Den nya särskilda bestämmelsen för småföretag kommer att införa en tvådelad modell.

Inhemskt gränsvärde: Medlemsländerna kan sätta sin nationella omsättningsgräns för momsplikt för småföretag på upp till 85 000 € utan att behöva formellt godkännande från Europeiska kommissionen.

Gränsöverskridande gränsvärde: Tröskeln på 100 000 € i omsättning gäller för att kunna göra momsbefriade försäljningar i andra EU-länder.

De nya reglerna gör det också möjligt för småföretag från ett annat medlemsland att få befrielse från moms om deras omsättning i det landet är under det nationella gränsvärdet och deras årliga omsättning i EU är under 100 000 €.

Det nya systemet syftar till att minska efterlevnadskostnader och administrativ börda för små och medelstora företag som handlar inom den inre marknaden. Medlemsstaterna får större flexibilitet att befria småföretag från vissa momsrelaterade krav, såsom identifiering, fakturering, bokföring och momsåterbäring.

Nyligen har också förslaget 'VAT in the Digital Age' (ViDA) antagits av rådet. Denna anpassning av det gemensamma moms-systemet till nya digitala förutsättningar innefattar i huvudsak följande:

Skattskyldiga kommer att behöva utfärda e-fakturer vid gränsöverskridande transaktioner mellan företag, och automatiskt överföra denna information till sina skattemyndigheter. Skattemyndigheterna ska dela information via ett nytt IT-system som är utformat för att snabbt upptäcka icke-rapporterade momsintäkter. Detta system för digital rapportering i realtid kommer att implementeras senast 2030, med harmonisering mellan nationella system och EU senast 2035.

Digitala plattformar kommer att bli ansvariga för att samla in och betala moms på korttidsboende och persontransporter när de individuella tjänsteleverantörerna inte är momsregistrerade. Syftet är att förbättra momsutbetalningen och skapa mer jämlika villkor mellan traditionella tjänster och plattformsbaserade leverantörer. Medlemsstater kan välja att undanta små och medelstora företag från dessa nya momsutbetalningsregler.

I det nuvarande systemet kan företag som säljer varor till konsumenter i en annan medlemsstat än där de är etablerade behöva registrera sig för moms både i sitt hemland och i konsumentens land. Detta ändras med de nya reglerna, där momsens One Stop Shop (OSS) kommer att utökas för att innefatta försäljning av varor till konsumenter inom en annan medlemsstat än där företaget är etablerat.

Obligatorisk omvänd skattskyldighet ska införas för alla transaktioner mellan företag där leverantören inte är etablerad i den medlemsstat där momsen ska betalas.

TIDIGARE FÖRSLAG OM FÖRÄNDRINGAR AV MOMSEN

Momssystemet har varit föremål för ett flertal omfattande utredningar och rapporter de senaste två decennierna.

I den omfattande mervärdesskatteutredningen 2005 föreslogs i ett delbetänkande att momssatserna om 6, 12 och 25 procent skulle ersättas med en enhetlig momssats på 21,7 procent.³ I slutbetänkandet 2006 föreslogs att de reducerade momssatserna om 6 och 12 procent borde slopas efter ytterligare beredning. Vid ett slopande av momssatsen på 12 procent för livsmedel skulle normalskattesatsen kunna sänkas från 25 till 22,9 procent.⁴

2006 utgav Skatteverket en rapport om fullgörandekostnader för krångliga momsregler. I rapporten föreslogs en höjning av omsättningsgränsen för moms till 90 000 kronor.⁵

2011 utreddes sänkta momssatser för vissa tjänster, och redovisades i ett delbetänkande om restaurang- och cateringmoms⁶ respektive ett slutbetänkande⁷. De områden som övervägdes i slutbetänkandet (renovering och reparation av privata bostäder, fönsterputsning och städning i privata hushåll, mindre reparationer, hemhjälp och vård av barn och gamla m.fl. samt frisörverksamhet) föranledde dock inga förslag om sänkt moms för dessa.

2012 gjorde Skatteutskottet i riksdagen en uppföljning av de nedsatta momssatserna. I uppföljningen konstaterades bland annat att det finns betydande värde i att normalskattesatsen i moms omfattar flertalet varor och tjänster. En särskild granskning gjordes också av nedsättningarna av moms för tillträde till djurparker respektive transport i skidlift, och utskottet konstaterade att nedsättningarna inte lett till någon ökad regelbörda eller nya gränsdragningsproblem.⁸

2018 publicerade Riksrevisionen en rapport med utvärdering av nedsättningen av moms på livsmedel.⁹ Riksrevisionens slutsats var att nedsatt moms på livsmedel inte är ett kostnadseffektivt sätt att förstärka köpkraften för barnfamiljer och låginkomsthushåll, eftersom andra grupper än målgrupperna också får del av den nedsatta momsen. Riksrevisionen bedömer att ungefär hälften av skatteutgiftens ca 27 miljarder kronor skulle kunna sparas årligen genom att i stället använda en kombination av alternativa fördelningspolitiska stöd.

3 SOU 2005:57

4 SOU 2006:90

5 Skatteverket, SKV Rapport 2006:3

6 SOU 2011:24

7 SOU 2011:70

8 2011/12:RFR13

9 RiR 2018:25

2020 utkom ett flertal studier som berörde moms-systemet.

Klas Eklund författade en rapport om skattesystemet åt Expertgruppen för Studier i Offentlig ekonomi (ESO). Vad avser momsens framförde Eklund att den bör vara enkel och enhetlig som utgångspunkt, och att nedsättningarna som finns har oklara bakgrundsskäl. Eklund lyfte fram Finansdepartementets beräkning från 2019 att avvikelserna innebär ett skattebortfall om cirka 77 miljarder kronor årligen (vid antagande om oförändrad konsumtion med enhetlig momssats om 25 procent). Andra effekter som Eklund lyfte fram var gränsdragningsproblem, dold moms, incitament till skatteplanering, försämrad produktivitet och sämre konkurrenskraft. Slutsatsen var att Sverige bör återgå till en enhetlig momssats, på 25 procent, samt att idag momsundantagna sektorer som finans, fastighet och spel bör beläggas med moms.¹⁰

Finanspolitiska rådet föreslog i sin rapport samma år om skattesystemet att enhetlig moms på 21 procent bör införas, vilket skulle öka statens intäkter från momsens med fyra miljarder kronor.¹¹

Även i två rapporter utgivna av Timbro 2020 föreslogs enhetlig moms. I en första rapport framfördes att den differentierade momsens kostar en miljard kronor varje år i ökad administration för företag och myndigheter.¹² I en uppföljande rapport beräknades att med nuvarande moms-baser skulle en enhetlig intäktsneutral momssats kunna ligga på 21,3 procent, alternativt att en enhetlig moms på 25 procent – som skulle innebära 64 miljarder kronor i ökade skatteintäkter statistiskt beräknat – skulle kunna växlas mot sänkningar av andra skatter.¹³ 2019 hade den dåvarande chefekonomen på Timbro Jacob Lundberg föreslagit att Sverige ska införa enhetlig moms, och beräknade då att vid en enhetlig skattesats på 20 procent skulle skatteintäkterna minska med cirka 20 miljarder kronor vid oförändrade utgifter, och vid 15 procent skattesats omkring 100 miljarder kronor.¹⁴

I slutrapporten från SNS stora skatteprojekt 2022, författad av docent Åsa Hansson, föreslås också en enhetlig moms om 25 procent. Detta skulle för 2022 medföra 65 miljarder kronor högre skatteintäkter, vid oförändrad konsumtion.¹⁵

Svenskt Näringsliv har framfört ett stort antal förslag om reformer på momsområdet. I oktober 2019 publicerades en rapport med förslag till förändringar av moms-basen, med inriktning på att utvidga moms-basen genom att ta bort en del av undantagen från momsplikt som finns i dag. Motivet i rapporten till en sådan förändring är inte de ökade skatteintäkter som följer av en breddad moms-bas, utan att förenkla moms-regelverket; närmare hälften av de transaktioner som utförs inom det svenska moms-systemet är undantagna och innehåller snedvridande moment, vilket orsakar komplexitet och ökar fullgörandekostnaderna.¹⁶

I senare rapporter och hemställningar från Svenskt Näringsliv, 2022-2024, har framförts förslag om bland annat höjd omsättningsgräns för momsplikt, förtydligande av begreppet *förmedling*, ändring av reglerna om importmoms för att undvika inlåsnings-effekter, åtgärdande av dold moms-effekter, frivillig moms på hyra och finanssektorn, förändrad moms-belastning på välfärdstjänster (vård, omsorg, utbildning), slopande av avdragsförbudet för stadigvarande bostad, förenkling av moms-regler för begagnade varor, underlättande av moms-fria gåvor och donationer, ökning av möjligheten att korrigera moms vid kundförluster, förenklad och förbättrad moms på personbilar, klargörande av rätt till moms-avdrag vid bidrag/stöd, förenkling av kontantmetoden och förenkling av moms-supplagen.¹⁷

10 ESO 2020:7

11 Finanspolitiska rådet, 2020

12 Sjöberg, 2019

13 Sjöberg, 2020

14 Lundberg, 2019

15 Hansson, 2022

16 Svenskt Näringsliv, 2019

17 Lönn, 2023; Sandberg Nilsson m.fl., 2022; Sandberg Nilsson, 2024

GENOMFÖRDA OCH FÖRESLAGNA MOMSFÖRÄNDRINGAR I RIKSDAGEN

De senaste åren har ett flertal förändringar på momsområdet genomförts. 2023 infördes en ny struktur för hela mervärdesskattelagen och momsen på reparationer av bland annat cyklar och kläder höjdes från sex till tolv procent (efter att ett par år tidigare sänkts från tolv till sex procent). Vissa anpassningar har gjorts till EU-mervärdesskatte regler, avseende distansförsäljning och import av skattepliktiga varor, avropslager, förvärv gjorda i samband med covid 19, virtuella evenemang och försäljning av konstverk. Omsättningsgränsen för momsplikt har nyligen beslutats höjas till 120 000 kronor per år.

Därtill har momsen varit föremål för ett större antal motioner i riksdagen. Några frågor som motionerna har berör är momsen på privat musikundervisning, turism och besöksnäring, konst, el, transportsektorn, utövande konstnärer, danstillställningar, bio, nöjesfält, hyra, travsport, återvunnet byggmaterial, med mera. I några riksdagsmotioner har en större översyn av momssatserna eller en helt enhetlig moms föreslagits. Så gott som alla riksdagsmotioner på momsområdet har avslagits i utskottsbehandlingen de senaste åren (med undantag för två tillkännagivanden till regeringen som bifölls 2022, avseende att underlätta att göra om lokaler och kontor till bostäder respektive utredning om hur frågan om hur intern moms mellan föreningar i samma organisation kan lösas).

AKTUELLA MOMSUTREDNINGAR I SVERIGE

För närvarande pågår ett par utredningar på momsområdet.

I februari i år tillsattes en särskild utredare för att se över de mervärdesskatte regler som gäller vid försäljning av begagnade varor och beskattningsbara personers gåva av varor. Syftet är att utreda om regelverket kan förenklas och bli mer förutsebart för att minska den administrativa bördan för berörda företag. Utredaren ska bland annat ta ställning till om bestämmelserna om förenklad vinstmarginalbeskattning kan utformas på ett sätt som förenklar för företagen och därmed underlättar försäljningen av begagnade varor som är lämpade för återanvändning.

Överväga om regelverket om uttagsbeskattning kan utformas så att mervärdesskattekonsekvenserna vid gåvor av varor till hjälporganisationer och liknande blir mer förutsebara, och lämna nödvändiga författningsförslag. Utredningen ska vara klar senast 31 mars nästa år.¹⁸

I maj tillsattes en utredning för att se över och föreslå lagändringar för att möjliggöra frivillig beskattning vid uthyrning och överlåtelse av fastigheter. Utredaren ska bland annat analysera och bedöma vilka effekter en möjlighet till frivillig beskattning vid uthyrning av lokaler då hyresgästen inte bedriver en verksamhet som medför avdragsrätt eller rätt till återbetalning skulle få för olika aktörer, bedöma hur de svenska reglerna om justering av tidigare gjorda avdrag för investeringsvaror bör ändras för att bli förenliga med EU-rätten, analysera vilka direkta och indirekta effekter en möjlighet till frivillig beskattning vid överlåtelse av fastigheter skulle få och överväga om det är lämpligt att införa en sådan möjlighet, och lämna nödvändiga författningsförslag. Utredningen ska redovisas senast 30 januari 2026.¹⁹

18 Dir. 2024:15

19 Dir. 2024:46

NÅGRA NYLIGEN BEHANDLADE ÄNDRINGSFÖRSLAG.

I betänkandet SOU 2024:32 från utredningen om åtgärder för att förhindra mervärdesskattebedrägerier, som lades fram i maj, föreslås åtgärder för att förhindra momsbedrägerier vid gränsöverskridande handel, ibland kallat karusellbedrägerier. I betänkandet föreslås bland annat att Skatteverket får besluta att ett registreringsnummer för mervärdesskatt ska visas som ogiltigt i VIES (VAT Information Exchange System) om det finns en påtaglig risk för att den som är registrerad kommer att använda registreringsnumret för undandragande av mervärdesskatt, att Skatteverket får förelägga den som ansöker om registrering för mervärdesskatt eller den som är registrerad att lämna uppgift om företrädare och ägare, om det framkommit skäl att ifrågasätta uppgifterna, och att Skatteverket får förelägga en företrädare eller den som anmälan avser att inställa sig personligen för kontroll av identitet. Skatteverket föreslås få besluta att avslå registrering eller avregistrera den som är registrerad för mervärdesskatt, om registreringen uteslutande eller så gott som uteslutande används som ett led i ett undandragande av mervärdesskatt eller om det finns en påtaglig risk för att registreringen kommer att användas på det sättet. Utredningen föreslår också att det införs en möjlighet för Skatteverket att fatta ett särskilt beslut om att en viss överskjutande ingående mervärdesskatt inte ska tillgodoräknas på skattekontot under tiden som det pågår en kontroll av en mervärdesskattedeklaration, vid risk för att någon genom ett bedrägligt förfarande har skapat en rätt till återbetalning av skatt med för högt belopp. Förändringarna föreslås börja gälla 1 juli 2025.²⁰

Nyligen har en promemoria från Skatteverket varit ute på remiss, om att redovisningsregeln för mervärdesskatt för varor som sålts med återtagandeförbehåll mellan näringsidkare m.fl. ska reglera att det är den som är betalningsskyldig för mervärdesskatten som ska redovisa skatten på i regeln angivna villkor, istället för som idag säljaren. Det föreslås också att redovisningstidpunkten ska vara den redovisningsperiod då den beskattningsgrundande händelsen har inträffat. Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 juli 2025.²¹

²⁰ SOU 2024:32

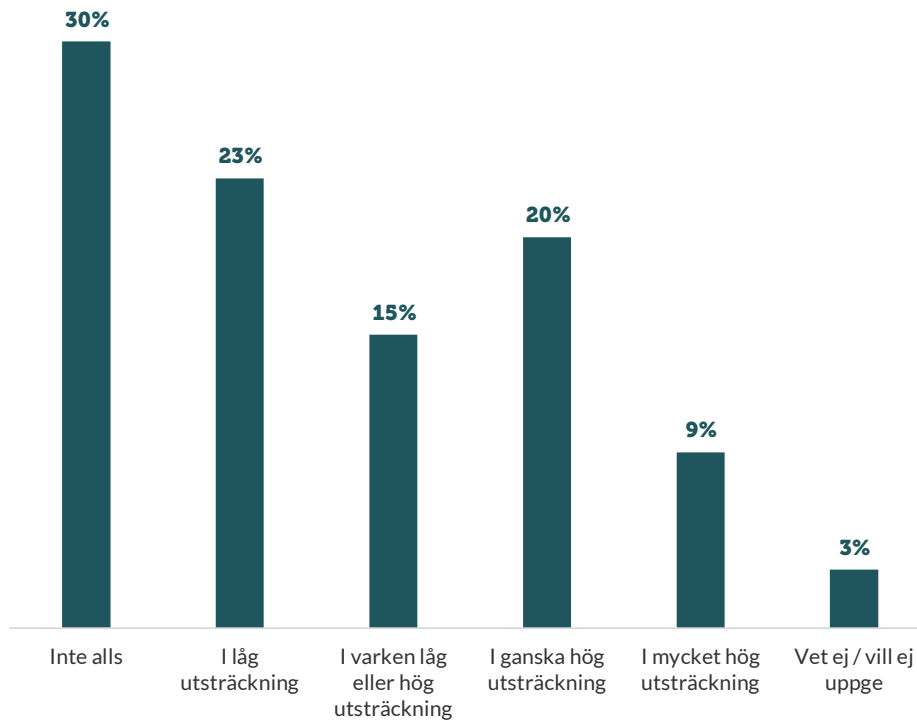
²¹ Skatteverkets promemoria dnr. 8-2933543

MOMSREGLERNA UPPLEVS SOM KRÅNGLIGA

Företagarna har undersökt bland våra medlemmar hur momsreglerna upplevs. Undersökningen genomfördes digitalt under september 2024 och 1 153 företagare deltog. Urvalet korrigeras så att det liknar den nationella företagarstrukturen, med hjälp av en modell baserad på SCB:s statistik på antal företagare i Sverige.

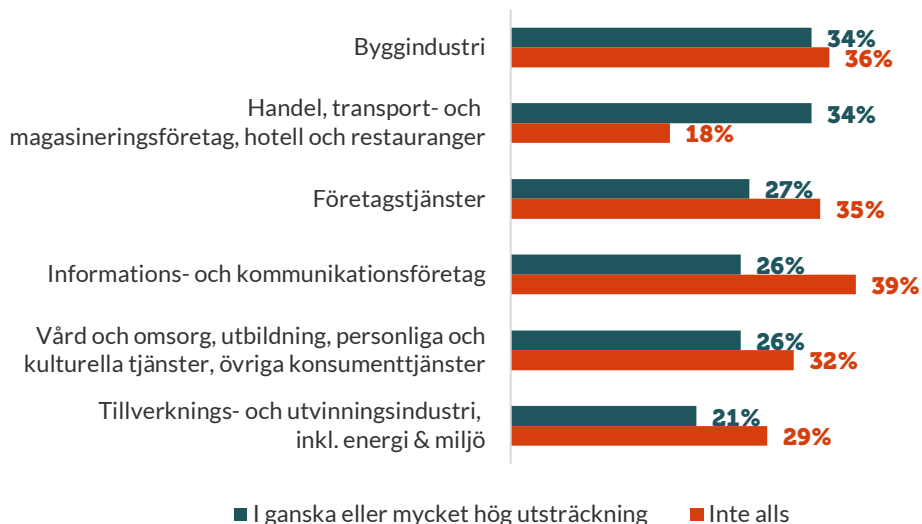
Tre av tio företagare anger att momsreglerna innebär krångel och administrativ börda i ganska eller mycket hög utsträckning. Lika stor andel upplever inga problem.

Figur 3. I vilken utsträckning upplever du att moms innebär krångel och en administrativ belastning i verksamheten?

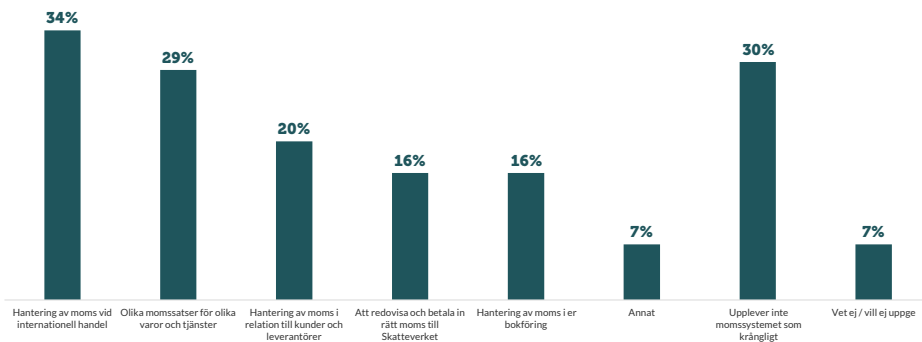
Upplevelsen av momsreglernas administrativa börda skiljer sig åt mellan olika branscher. I tabellen nedan framgår hur stor andel per bransch som har angett att momsreglernas innebär krångel i ganska hög eller hög utsträckning, respektive inte alls.

Figur 4. Andel företag som svarat ”inte alls” resp ”i ganska hög utsträckning” eller ”mycket hög utsträckning”, per bransch

När företagen får ange vilka specifika aspekter av momsreglerna som ger upphov till krångel och osäkerhet, sticker i synnerhet gränsöverskridande handel och differentierade momssatser ut.

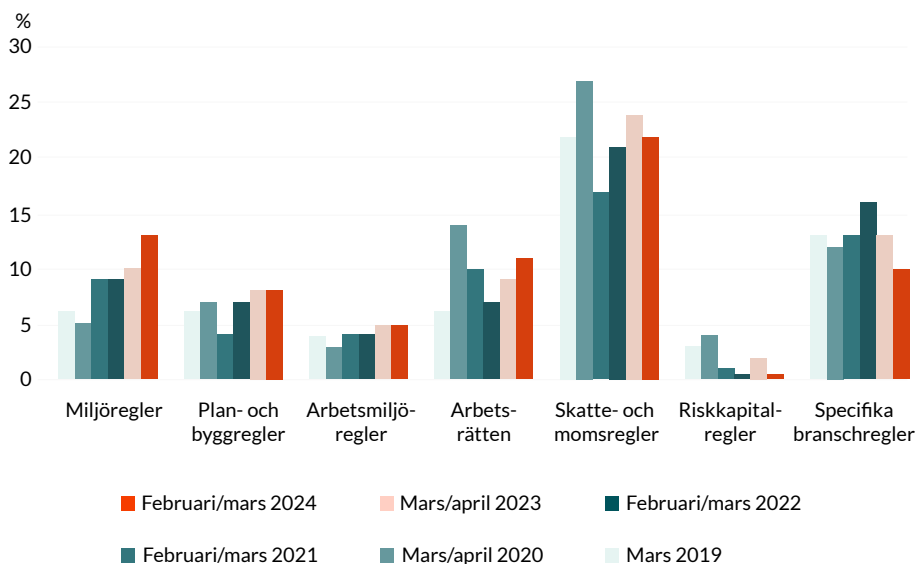
Figur 5. Vilka aspekter av momssystemet upplever ditt företag ger upphov till krångel eller osäkerhet?

Bas: Samtliga företag, flera svarsalternativ möjliga att välja

Näringslivets regelnämnd (NNR) och SKOP genomför årligen enkäter bland svenska företag om regelkrångel och vilka de största hindren är för att företagen ska kunna växa. I alla undersökningar de senaste fem åren har skatte- och momsregler varit det största upplevda hindret.

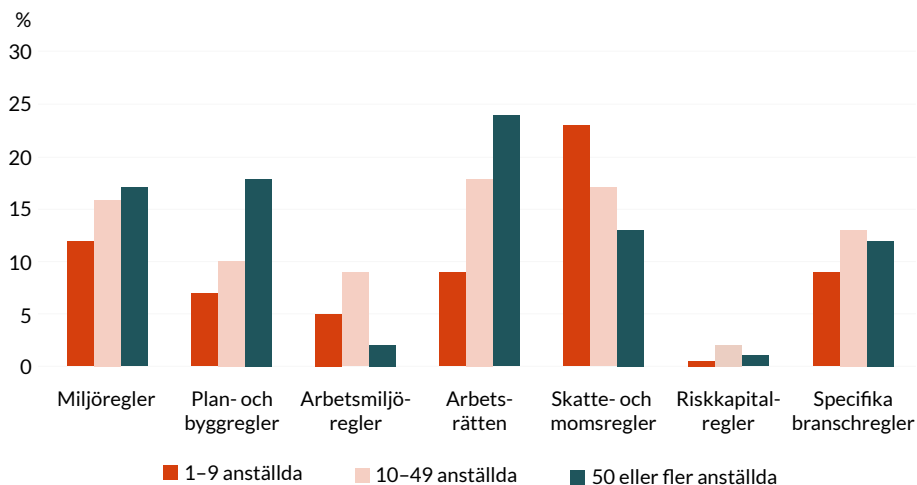
Figur 6. Största hindret för att de intervjuade företagen skall kunna växa

Näringslivets regelnämnd, 2024

Särskilt betungande är skatte- och momsregler för de mindre företagen.

Figur 7. Största hindret för att de intervjuade företagen skall kunna växa, februari/mars 2024

Näringslivets regelnämnd, 2024

Svenskt Näringsliv och Trinovo genomförde 2023 en förstudie om kostnaderna för momshantering, specifikt om blandad verksamhet, alltså där företag hanterar transaktioner som både är momspliktiga och undantagna, samt transaktioner som påverkar avdragsrätten. Förstudien konstaterade att den totala regelkostnaden på nationell nivå för dessa områden uppgår till ca 14 miljarder kronor om året. Nästan hälften av den totala kostnaden träffar de allra minsta företagen (1-4 anställda).

En uppföljande studie, publicerad i november 2024, visade att hanteringen av moms vid internationell handel kostar företagen 2,6 miljarder kronor årligen. Huvuddelen av denna kostnad träffar de större företagen (fler än 50 anställda).

Exempel på momskrångel och oklara gränsdragningar

De senaste åren har Företagarnas medlemmar uppmärksammat ett antal gränsdragningsproblem i momssystemet. Nedan är några exempel.

TRÄNINGSTJÄNSTER

För gym, träningsanläggningar och liknande är momsen 6 procent. Men Skatteverket beslutade förra året plötsligt att personliga tränare och gyminstruktörer som säljer sina tjänster via till exempel ett gym ska beläggas med 25 procents moms, eftersom de inte längre anses sälja tränings-tjänster. Enligt Skatteverket handlar det om personaluthyrning eftersom gymmet är en mellanhand som förmedlar tjänsten. Och uthyrning av personal kommer med 25 procent i moms. För gym som drivs av en kommun eller en ideell förening gäller för övrigt 0 procents moms.

VÄXTER

Basilika i kruka har 12 procents moms i mataffären (livsmedel), medan en tomat-planta har 25 procent (krukväxt).

DJURPARKER

I företaget Parks and Resorts ingår Gröna Lund, Kolmården, Furuvik och Skara Sommarland. Den familj som väljer en av djurparkerna får betala 6 procent i moms, medan besöket i nöjesparken beläggs med 25 procent. Djurparker ingår nämligen i samma momsklass som muséer.

DIGITALA LJUDPRODUKTER

Prenumeration på podcast beläggs med 25 procent moms, samtidigt som ljudböcker – som också är en digital ljudprodukt – enbart har 6 procent moms, eftersom de jämföras med fysiska böcker.

LÄRPLATTFORMAR

I en dom 2021 kom Högsta Förvaltningsdomstolen fram till att ett digitalt läromedel skulle ha 6 procents moms, eftersom innehållet motsvarade det som hade kunnat finnas i motsvarande fysisk bok. Men i en nyare dom från tidigare i år beslutade HFD att en annan lärplattform skulle ha 25 procents moms, eftersom den hade fler digitala funktioner, bland annat adaptiva övningsuppgifter och att läraren kunde ge läxor och skicka meddelanden till eleverna.

OLIKA BILAR

I en skrivelse från Skatteverket framgår att om en bil väger högst 3 500 kilo krävs en luftspalt mellan förarhytten och skåpet för att företaget ska kunna dra av momsen. Förarhytten ska utgöra en separat karosserienhet – i annat fall betraktas bilen som en personbil och momsen är inte avdragsgill.

Men så finns det undantag från tumregeln ovan – exempelvis är det full avdragsrätt av moms för likbilar, taxi samt bilar för körskoleutbildning.

FINANSIELL LEASING AV BIL

Nyligen har Skatteverket ändrat sin syn på momsavdrag vid leasing av tjänstebilar. Hittills har svenska företag kunnat dra av halva momsen när de leasar bilar. Men i och med det nya ställningstagandet från Skatteverket får inte längre moms dras av om företagen leasar bilarna med avtalsvillkoret att äganderätten till bilen övergår till leasingtagaren i slutet av leasingtiden eller om avtalet innehåller en ekonomiskt fördelaktig köpoption. Denna typ av tvära kast i Skatteverkets rättsliga ställningstaganden får stora konsekvenser för väldigt många företagare, på många områden.

GRAVSTENAR

Svenska kyrkan är momsbefriad, och det skapar stundtals en snedvriden konkurrens. Flera företag reagerar på att kyrkan erbjuder momsfria gravstenar i konkurrens med privata stenhuggerier, som måste lägga på moms.

MUSIKSKOLOR

Privata dansskolor har reducerad moms (6 procent), medan privata musikskolor måste lägga på 25 procent på kursavgiften. Detta trots likheten mellan verksamheten och att musikundervisning skulle kunna betraktas som en utbildningstjänst (som skulle kunna vara undantagen från moms).

BLANDAD VERKSAMHET

De olika momssatserna kan ge upphov till särskilt krångel vid blandad verksamhet. Ett exempel är konferenspaketet. Om ett hotell säljer ett konferenspaket med lokal, mat, dryck, personal, teknisk utrustning etc. så är det 25 procent moms på hela priset. Säljer hotellet lokalen för sig och att de vill komplettera med en lunch så är det 25 procent moms på lokalen och 12 procent på maten. Om anordnaren av konferensen är en statlig myndighet, exempelvis ett universitet, läggs ingen moms på fakturan om deltagarna är från en annan statlig myndighet – men 25 procent moms ska läggas på priset för utländska deltagare.

Ett liknande problem uppstår inom byggbranschen, där så kallad omvänd betalnings-skyldighet tillämpas (köparen, inte säljaren, deklarerar och betalar momsen till staten), när ett företag har blandad verksamhet. Om företaget exempelvis lossar gods från lastbil är det vanlig moms på tjänsten, men om företaget lyfter upp pallerna på ett tak så räknas det som en byggtjänst. Transporterar man grus med lastbil är det vanlig moms, men om företaget samtidigt har en grävmaskin på plats som utför markarbeten så kan lastbilen räknas med i tjänsten, och då behandlas det som en byggtjänst.

FÖRMÅNER TILL ANSTÄLLDA

Nyligen fastslog Högsta Förvaltningsdomstolen i en dom att tillhandahållande av cyklar som förmån av arbetsgivaren, mot bruttolöneavdrag, är att se som ekonomisk verksamhet, och momspliktigt. Detta innebär att arbetsgivare nu måste lägga på moms på löneförmåner, både när förmånerna ges mot netto- respektive bruttolöneavdrag. Eftersom domen avkunnades nyligen är det rättsligt oklart huruvida detta kommer att gälla alla förmåner som en arbetsgivare ger till anställda, eller om vissa kommer att undantas. HFD har också nyligen förtydligat i en efterföljande dom att momsplikten gäller även när arbetsgivaren är en kommun.

HUSDJUR OCH HÄSTAR

Köper du exempelvis frusna kycklingdelar till ditt husdjur i en zoobutik så är det 25 procent moms, men köper du dem i mataffären så betalar du 12 procent. Kurser och utbildningar för hundar har 25 procent moms, men agility har enbart 6 procent, då det räknas som sport. Enstaka ridlektioner, oavsett om det är inklusive tillgång till häst eller om kunden har egen häst, beläggs med 6 procent moms, som jämförelse. (Däremot är det 25 procent moms på ritturer, även om deltagarna får viss utbildning innan.)

Hästverksamhet är överlag ett område med brokiga momsregler. ”Ekonomisk verksamhet med hästar kan till exempel vara trav, galopp, turridding, hästuthyrning, uthyrning av ridhus och manege, ridskola, inackordering, handel, uppfödning och hingsthållning. Det betyder att en hästverksamhet kan ha en eller flera av de olika momssatserna (6, 12 och 25 procent) eller vara helt eller delvis momsfri”, anges på Skatteverkets hemsida.

UTGÅNGSPUNKTER FÖR EN MOMSREFORM

En reform av momssystemet kan, övergripande sett, ha två olika inriktningar: *juridiska* eller *ekonomiska*.

Juridiska reformer är inriktade på att öka förutsebarheten i systemet, minska administrativa bördor för momspliktiga och få bort skevheter i systemets funktionssätt.

Ekonomiska reformer har som syfte att få momssystemet att i högre grad uppnå samhällsekonomiska mål, exempelvis neutralitet, gynnsamma incitament, hållbarhet eller fördelningseffekter.

Dessa syften kan vara svärförenliga. En förändring av momssystem som har till syfte att minska kostnaderna för vissa konsumentgrupper, av fördelningspolitiska skäl, kan medföra minskad neutralitet och gränsdragningsproblem.

I EU:s studier av momssystemet används begreppen *policy gap*, *exemption gap* respektive *rate gap* för att beskriva skillnaden mellan vad momsens skatt sett drar in till statskassan och vad den hade kunnat dra in, om inga sektorer av ekonomin var undantagna från moms (*exemption gap*) eller om differentierade momssatser inte tillämpades (*rate gap*). *Exemption gap* delas ibland upp i "actionable" och "non-actionable", vilket är skillnaden mellan sådana sektorer som i dag är undantagna från momsplikt och som troligen alltid kommer att vara det, respektive sådana som skulle kunna momsbeläggas. Som "non-actionable" nämner EU exempelvis det fiktiva värde en bostadsägare har av sitt ägande, offentlig sektors tjänster, och finansiella tjänster.

I EU:s momsrapporter kallas skillnaden mellan den faktiskt påförda momsens och vad momsens hade varit utan sänkta momssatser och undantagna sektorer för *C-efficiency*.²² För 2022 redovisar EU att Sverige hade en *C-efficiency* på 62,9%. Snittet i EU27 låg på 53,2%. Högst *C-efficiency* i EU har Estland och Luxemburg.

²² Motsvarigheten i OECD:s studier kallas *VAT Revenue Ratio*.

Tabell 2. Policy gap, rate gap, exemption gap, and actionable gaps, 2022 (%)

LAND	POLICY GAP	ACTIONABLE EXEMPTION GAP	ACTIONABLE POLICY GAP	C-EFFICIENCY
Belgien	54.0	3.5	15.1	46.3
Bulgarien	31.5	1.3	4.6	68.4
Tjeckien	42.0	6.1	13.1	63.6
Danmark	37.8	2.2	3.1	65.8
Tyskland	45.2	6.3	13.3	60.3
Estland	33.6	8.0	10.8	73.9
Irland	53.8	2.9	15.9	50.4
Grekland	54.0	9.8	26.5	43.0
Spanien	57.2	13.5	27.0	44.8
Frankrike	51.6	6.2	17.4	53.0
Kroatien	35.9	4.4	16.4	61.9
Italien	55.3	9.9	25.3	45.1
Cypern	42.4	2.1	21.6	68.6
Lettland	37.2	6.7	12.5	64.2
Litauen	33.2	6.0	8.6	60.7
Luxemburg	38.1	2.4	22.1	79.3
Ungern	46.7	7.6	16.7	61.3
Malta	23.4	-13.3	0.7	64.1
Nederländerna	48.8	4.3	10.9	54.8
Österrike	47.0	0.3	18.2	60.3
Polen	55.4	10.7	25.4	45.9
Portugal	52.0	6.2	20.0	51.8
Rumänien	37.7	6.3	18.4	52.3
Slovenien	47.5	9.9	18.9	54.8
Slovakien	44.7	9.2	14.4	52.1
Finland	48.2	4.7	13.6	59.1
Sverige	42.0	3.1	10.8	62.9
EU27	49.6	7.0	19.0	53.2

Källa: EU-kommissionen, 2024

I Sverige beräknar regeringen att skatteutgiften för reducerade momsatsar – det vill säga hur mycket mindre momsintäkter staten får jämfört med om konsumtionen av de varor och tjänster som har reducerad momssats var densamma men momssatsen var 25 procent – blir cirka 96 miljarder kronor 2025.

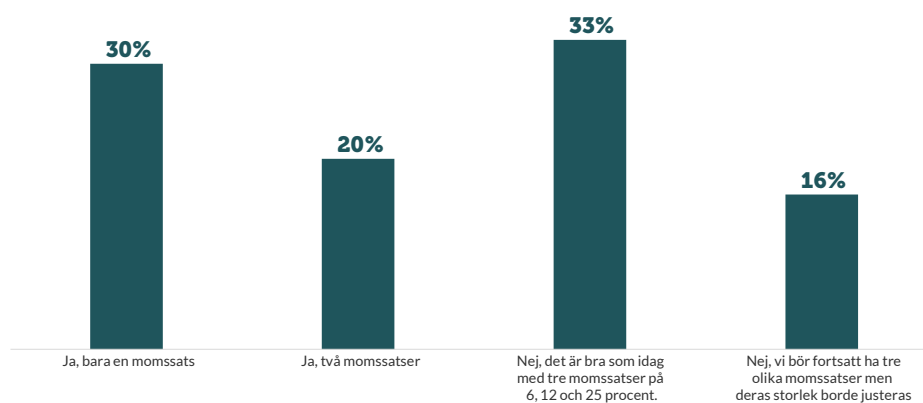
En ekonomiskt inriktad momsreform i Sverige skulle kunna utformas på olika sätt, beroende på huvudsaklig målsättning. Till exempel:

- En enhetlig momssats tillämpas för alla varor och tjänster som i dag är momspliktiga, på en nivå som innebär samma intäkter som innan för staten (intäktsneutralitet).
- En enhetlig momssats tillämpas för alla varor och tjänster som i dag är momspliktiga, men den läggs under intäktsneutralitet (momsen drar in mindre totalt i skattemedel än innan) eller över intäktsneutralitet (momsen drar in mer än tidigare, och de extra skattemedlen kan användas till att sänka andra skatter eller öka offentliga utgifter). Detta förutsätter, förstås, överlag oförändrade ekonomiska beteenden.
- Differentierade momssatser fortsätter tillämpas, antingen oförändrat eller med fler/färre skattesatser vid andra/samma nivåer.
- Momsen utökas till fler sektorer, som i dag är undantagna från moms. Vid bibehållen skattesats innebär detta ökade skatteintäkter. Med en sådan breddad skattebas finns dock möjlighet att sänka momssatsen och bibehålla intäktsneutralitet.
- Breddning av momsens till fler sektorer av ekonomin, men sänkt momssats. Detta kan göras med en enhetlig momssats eller olika momssatser, på ett sätt som innebär ökade, minskade eller oförändrade offentliga intäkter.

Som synes är det inte givet hur en reform av momsens ska inriktas. Så som angetts ovan, är i vår uppfattning momsens mer av en teknisk fråga än en ideologisk ur skattepolitiskt perspektiv.

I Företagarnas ovan nämnda undersökning uppger hälften av de svarande att de skulle vilja se färre momssatser. Var sjätte vill även fortsatt ha tre momssatser men med justerade nivåer, medan var tredje är nöjd med läget som det är nu.

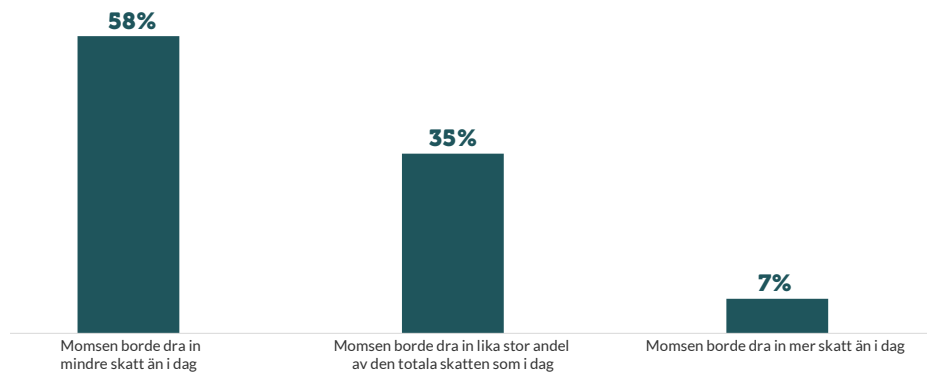
Figur 8. Sverige har i dag tre momssatser: 6, 12 och 25 procent. EU:s regler tillåter max tre olika momssatser. Borde vi gå mot att ha färre momssatser?

Bas: Samtliga företag, andelar redovisas enbart företagare som tagit ställning till förslaget (exklusive "Vet ej / vill ej uppge")

Av de företagare som svarat på frågan om moms efter en reform borde dra in mer, mindre eller lika mycket skatt som i dag, svarade nästan sex av tio att de vill se sänkt moms totalt.

Figur 9. Staten drog 2023 in 560 miljarder kronor i moms, vilket motsvarade knappt 22 procent av de totala skatteintäkterna. Om moms skulle reformeras, anser du att:

Bas: Samtliga företag, andelar redovisas enbart företagare som tagit ställning till förslaget (exklusive "Vet ej / vill ej uppge")

Skattereformer brukar som utgångspunkt utformas budgetneutralt, det vill säga att om en förändring föreslås i en statlig utredning som statistiskt beräknat medför kostnadsökningar eller intäktsminskningar för det offentliga, ska utredningen föreslå en finansiering, som i första hand har anknytning till utredningens område och ange skäl för den föreslagna finansieringen.²³

²³ Detta framgår av 15 § kommittéförordningen (1998:1474).

FÖRSLAG TILL EN MOMSREFORM

FÖRETAGARNA KONSTATERAR FÖLJANDE:

- Det råder relativt bred enighet bland akademiskt grundade bedömare att enhetlig moms är ett eftersträvarsvärt mål. Enhetlighet var också det uttalade målet vid skattereformen 1991.
- De olika momssatserna, liksom att vissa varor och tjänster är undantagna från moms, leder till krångel och upplevelse av orättvisa bland många företagare.
- Samtidigt skulle många företag och branscher som i dag har en lägre momssats med stor sannolikhet opponera sig vid ett förslag som skulle innebära att de skulle träffa av en högre momssats, då det i många fall skulle innebära att de behöver höja priset inklusive moms gentemot sina kunder.
- Detsamma gäller sannolikt branscher som i dag är undantagna från moms. När det gäller sådana kan dock vissa av dem se vinster av att beläggas med moms, för att t.ex. undkomma problem med dold moms.
- Analysen av momsen som skatt betraktad visar att den inte har inneburit samma politiska konfliktyta som många andra skatter. Detta ger vid hand att en ”stor momsreform” skulle kunna genomföras blocköverskridande, med bred parlamentarisk representation. En sådan reform skulle också minska risken för partipolitiskt motiverad kritik mot förändringar som innebär att vissa grupper får högre momssats än tidigare.
- Förenklings- och enhetlighetsargument talar för en enhetlig momssats. Samtidigt är det enbart Danmark av övriga EU-länder som enbart har normalskattesats, och bara en handfull som avstår från att tillämpa möjligheten att ha två lägre momssatser. Om Sverige kraftigt skulle avvika i momssats på varor eller tjänster som är lätttrörliga gentemot konkurrentländer skulle det innebära en skattebaserad konkurrensnackdel (se exempel ovan).
- En stor majoritet av småföretagare vill se, vid en reform av momssystemet, att de totala momsintäkterna blir lägre, eller i alla fall oförändrade. Enbart sju procent vill se höjda totala momsintäkter.
- Momsen är starkt harmoniserad på EU-nivå, men Sverige är inte helt bakbundet av EU:s mervärdesskattedirektiv. Givet de pågående omfattande reformerna av EU:s momsregler är det ett passande läge för Sverige att i samband med implementeringen av nya EU-regler genomföra en heltäckande reform av även de befintliga inhemska momsreglerna.

MOT BAKGRUND AV OVANSTÅENDE FÖRESLÅR FÖRETAGARNA ATT:

- En utredning om en större reform av mervärdesskatten initieras.
- Inriktningen för en sådan reform ska primärt vara att åtgärda de gränsdragningsproblem som orsakar oförutsebarhet och krångel, inte att ändra momsregler eller momssatser i syfte att gynna viss konsumtion eller vissa väljargrupper.
- Målsättningen i reformen bör vara färre skattesatser än i dag.
- Möjligheten att bredda momsbasen bör utredas, med inriktning att omfatta större del av Sveriges ekonomi än i dag.
- Reformen ska vara intäktsneutral, eller leda till lägre skatteintäkter från moms på de sektorer som i dag är momsbelagda.
- Omsättningsgränsen för momsplikt ska höjas – där den kommande möjligheten i EU:s nya regelverk till en betydligt högre nivå än Sverige har i dag kan utnyttjas.

KÄLLOR

OFFENTLIGT TRYCK

EU-direktiv 2006/112

EU-direktiv 2022/5442

Dir 2024:15 Enklare mervärdesskatteregler för gåvor och begagnade varor

Dir. 2024:46 Utökade möjligheter till frivillig beskattning för mervärdesskatt avseende fastigheter

HFD 2024 ref. 33

HFD 2024 ref. 42

Högsta Förvaltningsdomstolens dom 4096-24

Morin, Samhällsekonomiska effekter vid genomförandet av en budgetneutral förändring av momsstrukturerna – metoder och utgångspunkter, bilaga till SOU 2005:57

Regeringen, Redovisning av skatteutgifter 2024, skr. 2023/24:98

Riksdagen, Uppföljning av undantag från normalskattesatsen för mervärdesskatt, 2011/12:RFR13

SOU 2005:57 Enhetlig eller differentierad mervärdesskatt?

SOU 2006:90 På väg mot en enhetlig mervärdesskatt

SOU 2011:24 Sänkt restaurang- och cateringmoms

SOU 2011:70 Sänkt moms på vissa tjänster?

SOU 2024:32 Åtgärder mot mervärdesskattebedrägerier

PROPOSITIONER

2018/19:160

2020/21:35

2020/21:99

2020/21:160

2022/23:35

2022/23:46

2022/23:149

MOTIONER

2023/24:276

2023/24:277

2023/24:2429

2023/24:2459

2023/24:2535

2024/25:112

2024/25:1059

2024/25:1146

2024/25:1390

2024/25:1391

2024/25:1657

2024/25:1741

2024/25:2138

2024/25:2235

UTSKOTTSBETÄNKANDEN

2021/22:SkU16

2022/23:SkU15

2023/24:SkU14

LITTERATUR

Bergstrand (red.), *En skattereform för 2000-talet*, PMJ Förlag, 2014

Henrekson, Ägarbeskattning, kontrolläggande och marknadsnotering av svenska företag, *Ekonomisk Debatt*, 2022

Lundberg, *Framtidens skatter*, Timbro, 2019

RAPPORTER O DYL.

Brollo m.fl., Broadening the Gains from Generative AI: The Role of Fiscal Policies, IMF, 2024

EU-kommissionen, VAT Gap in the EU, 2024

Eklund, Vårt framtida skattesystem, ESO 2020:7

Finanspolitiska rådet, Ett enklare och effektivare skattesystem, Studier i finanspolitik 2020/1

Hansson, Ett skattesystem för Sverige i en global värld, SNS 2022

Johansson, Den politiska momsdebatten i Sverige efter 1990, Institutet för framtidsstudier 2011

Lönn, Hemställan – åtgärda importmomsen som försämrar svensk konkurrenskraft, Svenskt Näringsliv, 2023

Näringslivets Regelnämnd, Företagare om regelbördan, 2024

OECD, Consumption Tax Trends, 2024

Riksrevisionen, Nedsatt moms på livsmedel – priseffekt, fördelningsprofil och kostnadseffektivitet, RiR 2018:25

Sandberg Nilsson, Därför behövs momsförenklingar, Svenskt Näringsliv, 2024

Sandberg Nilsson m.fl., Många möjliga momsreformer – vad och varför, Svenskt Näringsliv, 2022

Sjöberg, En miljard för differentierad moms, Timbro 2019

Sjöberg, Enhetlig moms – när alla utom särintressena får välja, Timbro 2020

Skatteverket, Krånglig moms – en företagsbroms, SKV Rapport 2006:3

Svenskt Näringsliv, Reformera den svenska momsbasen, 2019

Svenskt Näringsliv, Förstudie - Företagens kostnader för att hantera momslagstiftning, 2023

Svenskt Näringsliv, Företagens kostnader för att hantera momslagstiftningen vid internationell handel, 2024

TIDNINGSARTIKLAR

Al-Khamisi, ”Privata musikskolor kräver sänkt moms”, SVT Nyheter 2024

Andersson m.fl., ”Ett pappersark avgör om företagare kan köpa ny bil”, Östersunds-Posten 2024

Kilhström, ”Gamla gravstenar får nytt liv”, Svenska Dagbladet, 2019

Nygren, ”Jurister kräver lagändring: ’Obehagligt’”, Tidningen Näringslivet, 2024

ONLINEKÄLLOR

Ekonomifakta, [Skatteintäkter per skatt](#)

EU-kommissionen, [Momsregler och momssatser](#)

EU-kommissionen, [VAT derogations schedule](#)

EU-kommissionen, [VAT derogations](#)

EU-kommissionen, [Momsundantag](#)

Krantz, [Momsmäll mot träningsbranschen får hälsoeffekter](#), Företagarna 2023

Lunds universitet, [Att ta betalt från deltagare vid en konferens](#)

Nilsson, [Miljardsmäll: Stopp för momsavdrag på tjänstebilar](#), Carup 2024

Skatteverket, [Bilar och moms](#)

Skatteverket, [Momssatser och undantag från moms](#)

Skatteverket, [Hästverksamhet och moms](#)

Skatteverket, [Tillhandhållande till anställda mot ersättning, mervärdesskatt, 2023](#)

OM UNDERSÖKNINGEN

Syfte: Företagarnas egen medlemspanel svarar på frågor om företagande som sedan används för att påverka politiken i en mer företagervänlig riktning.

Deltagare: 1 153 företagare med bred representation sett till olika branscher och över hela landet.

Metod och representativitet: Urvalet korrigeras så att det liknar den nationella företagarstrukturen, med hjälp av en modell baserad på SCB:s statistik på antal företagare i Sverige. Konkret görs detta genom att korrigerande vikter räknas fram för olika företagsstorlek (antal anställda), kön, ålder och bransch.

Undersökningsperiod: 5 september–24 september år 2024.

företagarna

Företagarna Sverige Service AB, Rådmansgatan 40, 113 57 Stockholm
foretagarna.se | info@foretagarna.se | 08 – 406 17 00